

FÜGGETLEN LAPOK

Az előfizetési pénzek

és a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyetemesi könyvnyomda, 3 korona-utca. 18 sz. a.) intézendők.

Börmentetlen levelek el nem fogadhatók.

Megjelennek ezentúl minden szerdán és szombaton.
Előfizetési ár:
Ézentúl egész évre 10 frt., félévre 5 frt., negyedévre 2 frt. 50 kr.
Beiktatási díj: 6-hasábos petit-sor 5 kr., helyedij minden beiktatásért 30 kr.
A „nyilt-tör”-ben 4-hasábos petit-sor 20 kr.

A kath. papság helyzete hazánkban.

III.

Pest, szept. 17.

Utóbbi cikkünkben a segédlelkészi állást tisztán anyagi szempontból vizsgálva azon eredményre jutottunk, hogy a helyzetnek ez oldalról nyilvánuló visszássága egyedül is, nem csak indokolja, de sőt követeli a józan, szabadelvű reform behozatalát, hogy ereform a méltányosság, az igazság szigorú követelménye.

Ha azonban a kápláni állás rendezését az anyagi tekinteten kívül semmi egyéb nem sürgetné: az osztó igazság hangos szózatának dacára, aligha számítottunk volna e tárgyat a legfontosabbak közé. — De miután az emberről általában, a szellem emelkedésének, a civilizációnak hatalmas emelvénye — mint már megjegyeztük — a kedvező anyagi helyzet: nem lehet e kettőt elválasztanunk a segédlelkészi állásnál sem. — Fejlesztéseinkben az anyagiakból indultunk ki, nem mintha a materialismus iránt valami elszármított viselkedést követnénk; hanem mert emberi lényünknek könnyebben esik az átmenet az anyagi szemlélethől a szellemre, mint megfordítva. Hagyjuk el most — a mennyire lehetséges — a gyarló testet, a lomha anyagot, és kiértünk meg tárgynak magasabb szempontból kiinduló megvilágítását.

Könnyen tud tehetnők magunkat korunk azon nézetén miszerint legfőbb az a külsőtől vonja következtetéseit az egész egyénre; volna erőnk, mint volt eddig is férfiasan, a rendíthetlenség teljes kinyomtatásával arcunkon, megküzdeni a nélkülözés kellemtelenségeivel; — mert ezek keserűségét ellensúlyozná a pontosan teljesített kötelem tudata mellett a kereszténység amaz eszményi tétele: „nemcsak kenyérrel él az ember sat”, a kenyér alatt értvén minden anyagi szükségletünket; — az önérték dúsán kárpótolná a külső háttérbe szorítottat és ebből származható kicsinylés hátrányait; hanem ez önmegtagadás, e türelem, ezen resignatio és önérték segít-e a bajon, melyet orvosolni akarunk, — nem is említve, hogy az önértéknek csak szellemi fölény kölcsönözhet realitást beléértéket? — Elenyésztek-e az által a káros következmények, melyek a segédlelkészi állás elhanyagoltságából következnek, az egyedek összességében, vagy legalább tulnyomóan nagy részében az egyház egyetemére neheztelnek? — a káros következmények, melyek a visszásság helyzettel mint okozat az okkal elválaszthatlan logikai összeköttetésben állanak? — Eddigélé nem sok gond fordítottott e tárgyra; — nagyon kevesen találták méltónak, hogy fölötté tüztesen elmélkedjenek; a 48-iki teremtő eszmék előharcosainak elnémitásával sirba szállani látszott ez eszme is; pedig a gondolkozó és az előtt föl kell tenni, hogy a vitatásba vett tárgy az egyház életérdekei közé tartozik; — s ha mégis mindeddig elhanyagoltott, oka azon téves, elavult fölfogás lehet, melynek holmi obscurus egyének itt ott kifejezést is adtak, mint azt saját magunk is hallottuk, hogy t. i. a káplán csak „közember” a hadseregben; sem nem oszt, sem nem sokszoroz, ép úgy mint az „egy” a számtanban; — holott nem volna szabad szem elől tévesztelnünk, hogy a káplánból lesz a plébános, ebből a kanonok, és így tovább; — s ha nem eléggé képzettek a segédlelkészek, még kevésbé lesznek ilyenek a plébánosok — általánosán tudva levén, hogy, a hívek vezetése a lelkészi felelősség sulya és a háztartás gondja épen nem hagynak több időt az önképzés folytatására, mint amennyit fordíthatott e célra az illető káplán korában, még azon esetben sem, ha esetlegesen segédrel rendelkezik — nemis említve, hogy az idő haladtával a szellemi képesség ruganyossága is veszt erejéből.

Mi is csak oly helyzetben sínylölünk, mondják egynemely sabakiak és mégis megvöltünk, s ilyen meg olyan állásra emelkedünk. — Elhiszszük, és csak azt teszszük hozzá, hogy mi meg gyakran kérdezhettük ám: „hát ez ugyan hol tanulhattott, és k... ra miként juthattott.”
Arra nem gondolnak az illetők, hogy nekik is kellemetlen, sokszor majdnem elviselhetlen volt a helyzet, arra nem gondoltak, hogy tán sokszor valának kénytelenek hallgatni, midőn beszélniök, magyarázniök és a tévedéseket cáfolniök kellett volna. — Ok elmondták a szószéket, — hol senki sem mondhat ellent — az obligat beszédet, melyet egy vagy más auctoritástól, a tehetségesek többeke összevolvása után, vagy épen önállólag készítenek; — s ekkor azt hívék, hogy mindent megtettek, hogy hivatásuknak teljesen megfelelték.
Baldog kor volt, midőn az egély hatalma oly óriási erőt gyakorolt a kath világra, hogy ez megelégedett a sztrás pusztá idézésével — hogy ne mondjam említésével — és az ész csapongásait szives készséggel aláveté az isteni tekintély legszigorubb önmegadást követelő szózatának is. — Ma más időkét élünk; s az adott helyzetet csak oly kevésbé vagyunk képesek megváltoztatni, mint az árnak, mielőt a medret elhagyá, gátat vetni, vagy épen ellenkező iránt adni. Szerencsésnek érezhetjük magunkat, ha az árt medrére visszavezetni elég ügyesek vagyunk. — Így van ez a szellemi világban is; így különösen korunkban az előrehaladott civilizációval szemben. — Ma, a civilizáció korában, nem elégszik meg a művelt közönség nagy része az egyszerű állással, — legyen bár ez a legnagyobb igazságok egyike; — neki bizonyít kok, érvek kellene; ezek hiányában kész az ellenmondás — mit gyakran az érvek is alig, néha épen nem képesek elnémitni.
A népek vallásos oktatására tán elég ügyességgel bír az áldozár, midőn a növeldeit elhagyta; ha tán egyedül az ott betanultakhoz szabja is magát, és csak ezeket igyekszik érvényesíteni a gyakorlatban: de a műveltebbek vezetése már több gondot, nagyobb készsültséget igényel; — a művelt társaságokban oly vitákba sodortathatik, melyekből a közönséges talantum — nem mondjuk diadalal, de tán — szégyenpir nélkül alig fog megszabadulhatni, — ha a növeldeben bemagolt tantárgyainál tovább nem haladott. — Mai encyclopedicus irányu korunkban sokat, nagyon sokat, és pedig a legjelesebb szerzőktől kell tanulmányozva olvasnunk, ha becsüllettel akarjuk megállni helyünket, ha állásunk régi tekintélyét föntartani részben visszafoglalni akarjuk; — pedig nem akarnunk nem lehet, nem szabad.
Az igazság önmaga védi magát, — hallom némelyektől. Igen szép és helyes axioma; de tagadhatlan az is, hogy midőn a sophisma minden fegyver segítségével hivatik az igazság alapjának rendítésére és a gyöngébbek elkábitására; a védő is kénytelen igénybe venni a képzelt ész teljes erejét, a tudománynak minden segédesszközét; mert különben egyenlőlen lesz a harc, s beáll szellemi téren ami az anyagi világban annyiszor ismétli magát, — hogy a jogos védelem hajótörést szenved. — A gyűttöz fegyverekkel ellátott mozgékony sereg előtt megsegyenülmi kényszerilend az ódon fegyverzetű gárda, bármily bator legyen különben. — A szilárdaság, a bátorság nem elég hatalmas erő többé, s e tulajdonok mellett tán elérhető az, hogy a sereg nem futamodik meg: de hogy le ne terítettessék: ügyességre, könyűsége, szellemi fölényre van szükség.
Képzetség, ügyesség, tudományosság az előnyök, melyekkel ifju gárdánknak bírnia kell, ha azt akarjuk, hogy a jövő a miénk legyen, ha akarjuk, hogy e jövő a nagy multhoz méltó legyen.
Magszereshetie e tulajdonokat az adott helyzetben? — ki merne e kérdésre komolyan igennel válaszolni?!

Ha vannak egyesek, kik mellékes forrásból merített segédesszközökkel birtokába jutnak a szükséges kvalifikációnak, a kívánatos szellemi fölénynek, mit sokak fölött bírnak: ezek olyan kevesen vannak, hogy reájok nem is reflectálhatunk fejtegetéseinkben. A nagy rész nélkülözvén a segédesszközöket, a legjobb szándék mellett sem teheti sajátjává a képzettséget, mely állásának megfelelne. — S ez természetes dolog.
A növeldeben ernyedetlen szorgalom kifejtése mellett sem haladhat az ifju annyira, hogy képzettsége valamennyire is befejezhetné volna tekintetét.
Folytatnia kellene tehát tanulmányait még pedig mint már fönnebb érintők nem a növeldeben betanult szerzőkre szoritkozva, hanem minél több, minél jelesebb egyéb műveknek szorgalmas olvasása által; — hanem a tudományok minél több ágában, a socialis fölső műveltség minden igényeinek megfelelőleg. Ehez pedig az egyéni buzgalom mellett a „conditio sine qua non”-t az idevágó művekkel való szabad rendelkezés képezi.
Hogyan szerezzem ezeket a segédlelkészi minőségben működő áldozár a fönnebb rajzolt nyomorúságos díjazás mellett? oly kérdés, melynek megfejtését mi magunknál genialisabb fincz-talantumnak vagyunk kénytelenek átengedni. — Véghetlen lenne örömlünk, ha e pénzügyi talantum valamelyik aulában megszólalna, és a magasból érdemesitne bennünket a bájos hangokra.
De hisz nem szükséges, hogy a káplán könyveket vegyen; — hanem ha tudvágy hevíti, kérjen a lelkésztől, aki mellett segédkedik” s ez bizonyosan nem fogja kérését visszautasítani.
Igaz, a lelkész áldott jó ember, jó pap; szivesen segít bárkin, hát még pályatársán! Csak hogy esetlegesen ő is ugy kezd, mint emez; — ő sem rendelkezett örökséggel, plébánosa pedig könyvtárral; neki is vérvé vált a régi conservatív gondolkozásmód sköveté elődjét. Ifjabb korában szivesen vásárolta volna a jelesebb műveket, de nem állott tehetségében: most már életpályájának nagy részét átélte, — nincs rá oly nagy szüksége, — meg lesz ugy is, mint eddig. — E jellemzése a helyzetnek nem léghől kapott, nem kigondolt; — az életből, saját tapasztalatunkból merítettük; — magunk is fájdalommal éreztük a hiányt, mi a jó korszerű olvasmányok nem léte okozott; — sőt láttuk azt is, hogy az ifju áldozár hirlapot is csak mások szivesességéből olvashatott, nem levén a plébánián egyeb, mint amit a templom számadására, vagy esetlegesen a püspök gondoskodása folytán küldetett meg.
Ki csodálkozhatik most már, ha a falusi káplán az eccetelt helyzetben oly foglalkozással tölti elidejét, mely állásával, hivatásával legkevésbé van összhangban? — Kicsodálkozhatik, ha a jó könyvek hiányában magas szellemekkel nem érintkezhetvén a szerény műveltségű iskola tanító társaságában nem csak előren nem halad; de amennyiben még oly eszmecserébe sem bocsátkozhatik naponta, minőt a növeldei együttlakás könyűyűvé tett, ugyszólva előidézett; igen, ily körülmények közta világtól egészen elmarad, s ugytűnik föl a haladás közepette, mintha elszigetelten élne.
Hallani véljük a másik ellenvetést, a hivatkozást a kerületi könyvtárra. A mennyire tudomásunk terjed, a kerületi könyvtárak a hol vannak — nagy segélyül szolgálhatnak, ha rendezett állapotban tartanak: de a hézagot nem töltik be teljesen, és egyedül ezekkel soha nem fogjuk elérhetni a

célt, mit a kápláni állás rendezése és javítása által a növeldeben nyert képzettségre vonatkozólag elérni óhajtanánk; ezek nem tehetik és soha nem fogják nélkülözhetővé tenni az egyéni, könyűszerzést — birtoklást.
Mert egy részről nincsenek meg bennök mindazon újabb, s a tudományos fejlettség színvonalán álló művek, melyek épen a tehetség sebb talantumok tudvágyát kielégíteni képesek volnának; — más részről, ha volna is néhány, ily művek oly tanulmányt igényelnek egy ifjunál, hogy kénytelen volna azokat hosszabb ideig magánál tartani; mi által ismét másokra nézve válnék a mű hozzáférhetlenné, tán épen oly időben, midőn arra legnagyobb szükségök volna; mit ismét saját tapasztalatunkból állíthatunk.
Az egyes, tehetségesebb individuumok specialis hajlamait, szellemi igényeit, távolról sem elégítheti ki tehát a kerületi bármily rendezett állapotban levő könyűvtárak létezése; a hiányt, mint kimutattuk, még kevésbé pótolhatja a plébánosoknak, — kik mellett a káplánok segédkednek szivesége, mert ők körülményeiknél fogva a kívánt segédesszközökkel önmagok sem rendelkeznek. Ennél fogva más módról kell gondoskodni, hogy a segéd lelkészek a növeldeben nyert képzettséget tökélyesíthessék; és e mód, szerény nézetünk szerint, nem lehet más, mint a kápláni állás rendezése, a kor kívánalmainak megfelelő javítása.
Tehát rendezés, javítás mindenek előtt, annál inkább mert ezt megkívánják még egyéb egyházi és politikai tekintetek, — miről legközelebb.

Szaár 1868. szept. 10.

Ránk köszöntött szeptember hava, is autonómiainkról csak nincs semmi, nincs semmi hang. A nyugodt éj magányát csak időről időre szakítják meg bizonytalan helyekről tévedező vakbírek, s gyöngye ideget remegésbe ejtő lidőrcalakok. A tudatlanok és ijedékenyek keresztet vetnek magokra, midőn az eretnőség és szakadarság tífzes sziporkái hullanak szerteszét, míg az elfogultalan vizsgáló a temetők és posványokból felszállott rosz gőzök ártalmatlan hamisított ismeri fel bennök. Beh sokáig késik a virradat, mely emez alkírtetek bolyongásainak véget vessen.
Szeptember közepe, a törvényhozó test újból való összegyűlésének határideje, gyorsan közeledik és igen sokan feszült kíváncsisággal kísérik e napokat. Fugit irreparabile tempus. Mi itt a vidéken, kik sem az egyházi sem az országos kormány titkaiba avatottak nem vagyunk, elképzelni sem tudjuk, hol akad minduntalan zátonyra automiánk ügye, melynek megindításí stűrgős volta felől pedig országszerte nincsen vélemény különbség.
Az ország bprimasától le egész a legutolsó falusi pap-collegáim mindenki egyaránt osztotik a nézetben, hogy itt a magyar kath. egyháznak stűrgösnek szükséges szervezkedésre van dolga: s mégis minden ujabban proclamált határidő az előbbihez hasonló eredménytelenséggel mulik le. A magyar napi s időszerű irodalom minden kath. lapja, az országba tartott kath. értekezletek minden felirata autonómicus rendezkedésünket stűrgeti s mindamellett egy lépésnyire sem haladtunk.

Bevégett ténynyel állunk itt szemközti; panaszos ömlengések meglevő sebeket meggyógyítanak s ujak ellen nem biztosítanak.
Kérdés most az: mi hasznosítható tanulást nyújt az eddig eredmény nélkül folyt küzdelem? E kérdés nem a „Függ Lapok” kérdése, a felelet, melyet maga után von, nem érdeklí a mi pártunkat kizárólag; e kérdés feltevése s megoldása terén minden pártnak közös érdeke, a magyar kath. egyház egyetemes jóléte találkozik.
Végig nézvé a hosszas vajúdási időszakon, mely a miniszterium kinevezése óta a mai napig autonómiainkra nézve meddően folyt le, első pillanatra feltűnik a nyilvánosság hiánya, mely egyházi s állami kormányunk eljárását e kérdés körül egyaránt jellemzi. Mindenki ugyan jól tudja, hogy az előző tanácskozások egyik főjellege nem a

föltétlen nyilvánosságban keresendő; de méltán ad aggodásra okot, hogy ügyünket az ily rendkívül hosszúra nyult előkészítési időszak folytán a tetleges kezdemény stadiumáig vinni nem sikerült. Napjainkban nincs már több hatalom, mely a közvélemény nyomatékos sulyát ignorálhatná. Haditüzet vagy békealku, véd- és dacszóvetség megkötése, reactionarius vagy szabadelvű kormány életbeléptetése tengeren innen s túl nem történik a nélkül, hogy a föld leghatalmasbja, a közvélemény kedvező itéletét magok részére kinyerni ne iparkodnának, s hogy az egyház szervezet legfőbb tekintelye, a római pápa az erkölcsi rend eme témánézes következményétől épen nem idegen, arról a pápai allocutiok hosszú sora bőven tanuskodik. Vajjon autonómiaink ügye kormányközi tárgyalásánál ezen utról letérni miféle tekintetek javasolhatták?

Tény az, hogy a kath. magy. közönség e kérdés körül tájékozatlanságát majd a püspöki, majd az országos kormány mulasztásának tulajdonítja.

Föltéve, hogy az előbbi rész kisebbségben volna is, mit pedig öszintén nyilvánított tájékozatlansággal constatalni bajos lenne: nincs és nem lehet a magyar kath. egyház kormány főcélinek érdekében akármely tekintetből is a nyilvánosság az e időszertit általok egyedül képviselt ügy javára nem hasznosítani. Egyes vallásfeleket az egyenjogúság kimondása után felelő minisiteri kormánytól különböz kedvezést nem várhat; annál kevésbé a kath. egyház, mely a sebeit elfedő uralkodói czim fényével a szabadelvűtek szemében közkedveltségéből sokat vesztett, számos helyeken pedig épen tartós irigység gerjesztett. Nincs tehát oka kölcsönös reményében legyezgetésre a kormány iránt, ha a halogatás kényszerítése onnét eredne. A hosszas késlekedés okát igen sokan a nm. püspöki kar kebelében keresik. Ugy vélekednek ezek, főpásztoraink aggodalmakat táplálnak az életbeléptetendő szervezet felől, a kormány megszokott gyámságát tñrhetőbbnek tartják a nagy közönség eddigélé egy ismert intőzködő befolyásánál, nehézségeket vélnék rejteni az egyházi — bár kultigyekben alkalmazandó szavazati jog használatában, sőt tán nyilvánosan vezélezzetnek hi szik a hitelveken alapuló püspöki tekintélyt a többé döntő határozata által. Én is azon nézetben vagyok, hogy ily nemű gondolatok gyakran zavarják főpásztoraink nyugalmát, midőn a megindítandó rendezkedés felől tanácskoznak. A nélkül hogy ezen aggodalmak eloszlátása tárgyában egész hossza lajstromra felszaposodott nyilatkozatokat és magyarázatokat ismét és ujlag valaki ne ismételle, azokhoz ma már hozzá szólni is lehetetlen. Csak azon tapasztalásomnak akarok kifejezést adni, miszerint a kath. közönség csaknem kivétel nélkül először nem látja arányban az előkészítési, tapintgatási és tájékozadási időszakát autonómiaink stűrgös voltával és azon valóban sajnós helyzettel, hogy — ezt pedig a szervezendő autonómia nézve kedvezőtlen előjeltű tekintti, — alsó clerus és villági közönség a főpáságnak még csak nézeteiről sem bir biztos hitelti tudomással. Én én a kettős anomáliában magyar kath. egyházunkra nagy, tán korszakot alkotó csapásoknak felhőt látom feltornyosulva, melyek ellen a villámhárító napról napra salkésebb. Mindinkább ferdébb helyzetbe jövőnk az országos viszonyokkal szem közt, a törvények által elimert és biztosított jogok cselekvésre hívnak fel; és a hazai kath. egyháznak számbeli, vagyoni s értelmi sőt tőkéje czelszerű elhelyezés utján mily dúsán kamatozhatnak egyházunk és hazánk tesőrvárára!!

Mindenek előtt és legfőképen az eddigi meddő vajúdásból azon már is drága áron vásárolt tanúság látszik kinálkozni: hogy a feladat nyilvános feltevése a kérdés bonyodalmainak leleplezése, a különböző nézetek összeegyveztetése vagy közvetítése a létesítendő autonómiaink oly premissai, melyek nélkül eredményre jutni ezután is bajos vagy lehetetlen léssen, mint a bir beszóló, e meggyőződésben rész szerint a főpapi kar is osztott, s abból folyólag adta volna ki némely főuri celebritásoknak szervezkedési tervét véleményadás végett. Habár ez eljárás a maga idején kétségkívül correct volt, mégis e nagyon kezdetleges előzménynek további kifejtésére az egyházi s villági nagy közönségre a célhoz egy hatalmas lépéssel közelebb hozott volna. Közelebb annál is inkább, mert az autonómia nem egyedül a sporadikus kitűnőségek hanem legfőképen a magyar

Arjegyzetek és minden utasítás kívánatára, beküldetik.
Könu Ignác, óraműves.
Könu Ignác, óraműves.
Könu Ignác, óraműves.

